

BELİRSİZLİKLE BAŞA ÇIKMADA ETKİLİ OLAN KRİTERLERİN ARAŞTIRILMASI: BİR ÜNİVERSİTE UYGULAMASI

Filiz ERSÖZ¹
Taner ERSÖZ²
Özlem KONUŞKAN³

ÖZET

Bu çalışmada, belirsizlikle baş etmede en önemli faktörlerin hangileri olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Örneklemini, Türkiye'deki bir üniversitenin çeşitli bölümlerde okuyan 389 rastgele seçilmiş üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada Belirsizlikle Başa Çıkma Stilleri Ölçeği (BÇSÖ) ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeğinden (BTÖ) yararlanılarak, belirsizlikle başa çıkmada en önemli kriterlerin tespitinde karar ağacı yöntemi kullanılmıştır. Belirsizlikle başa çıkmada en önemli kriterin; BTÖ kriteri için yaş kriteri, BÇSÖ kriteri için ise kardeş sayısı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Belirsizlik, BÇSÖ, BTÖ, Karar ağacı, Chaid Algoritması

EXAMINATION OF DETERMINANT CRITERIA IN COPING WITH UNCERTAINTY: A UNIVERSITY IMPLEMENTATION

ABSTRACT

In this study, it was tried to reveal which are the most important factors in coping with uncertainty. The sample consisted of 389 randomly chosen university students, studying in various departments at a university in Turkey. The decision tree method was used in determination of the most important criteria in coping with uncertainty by benefiting from Coping Orientations to Problems Experienced (COPE) Scale and Intolerance of uncertainty (IU) Scale. The most important criteria in coping with uncertainty are age criteria for IUS criteria and number of sibling for COPE criteria.

Key words: Uncertainty, COPE, IU, Decision Tree, Chaid Algoritm

¹Doç.Dr., Karabük Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Endüstri Mühendisliği, fersoz@karabuk.edu.tr

²Karabük Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Aktüerya ve Risk Yönetimi, tanerersoz@karabuk.edu.tr

³ Karabük Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Endüstri Mühendisliği, konuskanozlem@gmail.com

Giriş

Belirsizliğe tahammülsüzlük kavramının ölçülmesi çabaları 1962 yılına kadar dayanmakta olup, belirsiz durumlara verilen duygusal, davranışsal tepkileri ölçmektedir (Budner, 1962). Belirsizlik, belirsizlik ve etkileri hakkındaki negatif inançların sonucu oluşan ruhsal karakteristik bir hoşgörüsüzlük olarak tanımlanır (Carleton, 2012). Belirsizlik çeşitli durumlar sonucunda ortaya çıkabildiği gibi küçük bir umut veya aydınlanma sonucunda ortadan kalkabilir. Uzmanlar belirsizliğin özgüven duygusunu yok etmesinin yanında, insanların toplumda pasif ve istikrarsız kalmasına yol açtığını belirtmektedir.

Belirsizlik durumunda insanların karar verme yetileri en aza inmektedir ve bu durum insanın ruhsal olarak bazı bozukluklar yaşamasına neden olmaktadır. Bunlar farklı endişe bozuklukları ile ilişkilidir. Örneğin, belirsizlik obsesif kompulsif bozukluk (OCD) semptomları ve buna bağlı olarak hastalık hastalığı ve sağlık kaygıları ile güçlü bağları vardır (Boelen; Carleton, 2012).

Belirsizlik durumunun bireyler üzerindeki etkileri ve bu durumla nasıl baş ettikleri de araştırılmalıdır. Kişilerin yaşadıkları şehir, yaşları, cinsiyetleri, sahip olduğu kardeş sayısı, eğitim durumları gibi faktörlerin bu durumda etkili olup olmadığı incelenmelidir. Stres ve kaygı mekanizmasını devreden çıkarmak için başvurulan yöntemlerin neler olduğu da büyük bir önem arz etmektedir. İnsanların belirsizlikle başa çıkmada etkin olan kriterler üzerinde yapılan araştırmalar, insan psikolojisinde nelerin daha etkili olduğu konusuna ışık tutmakta yardımcı olacaktır.

Lale Özdel ve arkadaşlarının 2002 yılında Anadolu Psikiyatri Dergisinde yayınlanan çalışmasında Pamukkale üniversitesi öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyo demografik özelliklerle ilişkisi araştırılmıştır. Depresif belirtiler ile ailelerin üniversite masraflarını karşılama gücü, ders başarısı, fakülte ve sınıf düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğrenciler, sosyal yaşam ve tesis eksikliğini, eğitim sisteminin ve kalitesinin yetersizliğini, ekonomik sıkıntılarını sorun alanları olarak belirtmişlerdir. Ekonomik ve arkadaşlar arası problemlerle depresif belirtiler arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Abdurrahman Altındağ ve arkadaşlarının, 2005 yılında yaptıkları çalışmada; Şanlıurfa'da üniversite öğrencilerinde madde kullanımının yaygınlığı ve özellikleri araştırılmıştır. Genel olarak bu çalışmada üniversite öğrencilerinin madde kullanım profiline bakıldığında; yüksek sigara içme oranları, önemli derecede yaygın alkol kullanımı ve nadir yasadışı madde kullanımı tespit edilmiştir. Türkiye'de madde kullanımı ve bunun neden olduğu zararlar ile ilgili daha sistematik çalışmalara ihtiyaç vardır.

Şenay Yiğit ve Leyla Korshid'in 2006 yılında yaptıkları çalışma; üniversite öğrencilerinde alkol kullanımı ve bağımlılığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Sonuç olarak alkol kullanımının yüksek olduğu görülmüştür.

Emine Temel, Aynur Bahar, Döndü Çuhadar'ın XIV. Ulusal Biyoteknoloji Kongresindeki sundukları çalışmalarında (2007); Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin stresle baş etme tarzları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla planlanmış tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda sınıf, kardeş sayısı, okul yaşamından memnun olma durumu, fiziksel sağlık ve ruhsal sağlık durumu ile depresyon arasında anlamlı ilişki belirlenmiştir ($p < 0.05$). Sınıf, mesleği

tercih durumu, okul yaşamından memnun olma durumu, fiziksel sağlık ve ruhsal sağlık durumu ile kendine güvenli yaklaşım; ruh sağlığı ile çaresiz yaklaşım; mesleği tercih etme durumu, okul yaşamından memnun olma durumu, fiziksel sağlık ve ruhsal sağlık durumu ile iyimser yaklaşım arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Okan Taycan ve arkadaşlarının Anadolu Psikiyatri Dergisinde 2006 yılında yayınlanan çalışmasında bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerde depresyon ve tükenmişlik düzeyinin (DT) sosyo demografik özelliklerle ilişkisi üzerinde durulmuştur. Çalışmada hemşirelerin tükenmişlik puan ortalamaları (KB) literatürdeki benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında düşük bulunmuştur. Depresyon sıklığı %11.4 olarak saptanmıştır. Yaş, meslekte geçirilen süre, medeni durum ve çocuk sahibi olma ile pozitif korelasyon göstermiştir. Cerrahi bölümlerde çalışan hemşirelerin, dahili bölümlerde çalışanlarla karşılaştırıldığında KB puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışma saatleri ve fiziksel bir hastalığın varlığı DT ile hastaneye ulaşım sorunlarının varlığı ise DT ve KB ile ilişkili bulunmuştur. İş yaşamından memnun olmayan, mesleğini kendine uygun bulmayan, meslek seçiminde isteksizlik ve psikiyatrik sorunlar yaşadığını belirten hemşirelerde tükenmişlik ve depresyon düzeyi daha yüksek olarak saptanmıştır. Ayrıca depresyon ve tükenmişlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon bulunmuştur.

Fulya Cenkseven ve Turan Akbaş'ın 2007 yılında yaptıkları çalışmada; Çukurova üniversite öğrencilerinin öznel ve psikolojik iyi olmalarının dışadönüklük, nevrozizm, kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük, sosyal ilişkilerine, boş zaman etkinliklerine ve akademik durumlarına ilişkin hoşnutluk düzeyleri, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü ve algılanan sağlık durumu tarafından ne oranda yordandığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada dışadönüklük ve nevrozizm kişilik özelliklerinin öznel ve psikolojik iyi olmanın çok önemli kaynakları olduğu belirlenmiştir.

Meliha Tuzgöl Dost'un 2007 yılında yaptığı çalışmada; Pamukkale üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerini cinsiyet, algılanan akademik başarı, algılanan ekonomik durum, algılanan anne-baba tutumu, gelecekte beklenen, dini inanç ve yalnızlık değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri cinsiyet, algılanan akademik başarı, algılanan ekonomik durum, gelecekte beklenen, dini inanç ve yalnızlık değişkenlerine göre farklılaşmaktadır. Cinsiyete göre bakıldığında kızların yaşam doyumu düzeyi erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun geleceğe ilişkin beklentileri ile de ilişkili olduğu görülmektedir. Gelecekte tüm beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan, diğer bir ifade ile geleceğe daha iyimser bakan üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri, gelecekte bazı beklentilerinin gerçekleşeceğine inananlardan; gelecekte bazı beklentilerinin gerçekleşeceğine inanan üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları ise hiçbir beklentisinin gerçekleşmeyeceğine inananlardan daha yüksektir.

Belirsizlikle ilgili Anadolu Psikiyatri dergisinde 2009 yılında yayınlanan Sevda Sarı ve İhsan Dağ'ın yaptığı çalışmada; bireylerin belirsizliğe tahammülsüzlüklerini, endişe ile olumlu ve olumsuz değerlendirmelerini ölçen üç farklı ölçeğin, Türkçeye uyarlanması ve normallerden oluşan bir örnekleme psikometrik özelliklerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın bulguları incelendiğinde, BTÖ (Belirsizliğe

tahammülsüzlük ölçeği), EOİÖ (Endişe ile ilgili olumlu inançlar ölçeği) ve ESÖ (Endişenin sonuçları ölçeği)'nin Türk kültüründe normallerden oluşan yüksek eğitimli örneklerde araştırma ve tarama amacıyla kullanılacak geçerli ve güvenilir ölçekler olduğu anlaşılmıştır.

Ali Doruk, Muharrem Düğenci, Filiz Ersöz ve Taner Öznur'un 2015 yılında yaptığı çalışmada; Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (IU) ve Başa Çıkma stiller (BÇSÖ) ölçekleri ile 323 üniversite öğrencisi üzerinde uygulanmış ve iki ölçek arasındaki ilişkiler demografik bilgilere göre araştırılmıştır. Çalışmada istatistiksel karşılaştırma analizlerinden bağımsız iki örneklem t testi ve ki kare testi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, kız ve erkek öğrencilerin belirsizlikle baş etme yöntemleri ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda belirsizlikle başa çıkma yöntemlerinde cinsiyete göre farklılık bulunmuştur. Erkek öğrenciler belirsizlikle baş edebilmek için; mizah, inkar, alkol ve uyuşturucu maddelere yönelirken, kız öğrenciler; daha çok dine yönelme, planlama, entrümantel destek ve duygusal destek almaya yöneldiği görülmüştür.

Bu çalışmada ise Doruk, Düğenci, Ersöz ve Öznur'un 2015 yılında yaptığı çalışmadaki örneklem esas alınmış, ancak çalışmada çok değişkenli istatistiksel yöntemlerden karar ağacı yöntemi kullanılmış ve daha fazla örneklemden yararlanılmıştır. Araştırmada belirsizlikle baş etmede en önemli değişkenlerin hangileri olduğu araştırılmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Örneklem

Çalışmanın örneklemini, Türkiye'deki Karabük Üniversitesi'nde 2014 yılının Ocak ayında çeşitli bölümlerinde okuyan 389 rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiş üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Anket, katılımcıların sosyo-demografik bilgileri ve aşağıda belirtilen iki değerlendirme araçlarından elde edilen bilgilerden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Belirsizlikle Başa Çıkma Stilleri Ölçeği (BÇSÖ): Belirsizlikle başa çıkma stilleri ölçeği, stresli olaylara yanıt olarak kullanılan ve çeşitli başa çıkma stillerini incelemek için tasarlanmış 60 maddelik bir ölçektir (Carver, 1989). Ölçek, her biri 1 (hiç) ve 4 (bir sürü) arasında bir puan ile dört ana ve 15 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçülen problem odaklı başa çıkma alt kriteri (aktif başa çıkma, planlama, rakip faaliyetlerin bastırılması, kısıtlama başa çıkma ve enstrümantal nedenlerle sosyal destek arama), beş ölçülebilir duygu odaklı başa çıkma alt kriteri (odaklanmak ve duyguları ortaya çıkarma, pozitif yeniden yorumlama, kabul ve din değiştirme duygusal nedenlerle sosyal destek arama) ve beş ölçülebilir işlevsel olmayan başa çıkma alt kriterinden (sorun yaratan duygular üzerine yoğunlaşma, inkar, davranışsal çekilme, zihinsel boş verme, alkol uyuşturucuyla ilişki kesme) oluşmaktadır. Puanlar her bir alt ölçek için hesaplanmıştır ve yüksek toplam puanı belirli başa çıkma tarzının daha iyi olduğunu belirtmektedir. Bu anket Türk vatandaşları için uyarlanmış ve başa çıkma stratejilerinin değerlendirilmesi için güvenilir bir araç olarak bulunmuştur (Agargun M.Y., 2005).

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ): IU 27 maddelik ölçekten oluşmuştur. Bu ölçek Freestone (2005) tarafından bilişsel, duygusal ve davranışsal reaksiyonlar verilen belirsiz durumunu değerlendirmek için geliştirilmiştir. Bu değerlendirmede, 5'li Likert tipi ölçekte değerlendirmeleri istenmiştir (1:Benim için hiç doğru değil, 5:Benim için tamamen doğru). Belirsizlik Tahammülsüzlük Ölçeği Türk versiyonu 2007 yılında Sevdâ Sarı tarafından incelenmiştir. Ön ve ana çalışmalarda güvenilirlik ve geçerlilik analizi için üniversite öğrencileri ile kullanılmıştır. Anket iç tutarlılığın tatmin edici olduğu görülmüştür. Anketin geçerliliği Faktör analizi ile yapılmış ve dört faktör çözüm olarak ortaya koyulmuştur. Bunlar; “Belirsizlik stresli ve üzücüdür”, “Belirsizlik ile ilgili olumsuz benlik değerlendirmeleri”, “Geleceği bilememek rahatsız edicidir” ve “Belirsizlik eyleme geçmemi engelliyor” faktörleridir (Sarı S., 2007; Sarı, Dağ, 2009).

İstatistiksel Analiz

Çalışmada tanımlayıcı istatistikler ile örnekleme ait bilgiler verilmiştir. Öğrencilerin BTÖ ve BÇSÖ Ölçeği düzeylerinin; Cinsiyet, büyükşehir/İl, Medeni durum, ekonomik durum, kardeş sayısı ve yaş'a göre farklılık gösterip göstermediğini çıkarımsal istatistiklerden bağımsız iki örnekleme t testi ve varyans analizi kullanılarak test edilmiştir.

Varyans analizi, üç ve üç'den fazla örnekleme ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılır. Bu yöntemle toplam değişmeye katkıda bulunan çeşitli değişim kaynaklarının, değişkenler arası etkileşimi ve deneysel hataları incelenir. Varyans analizi parametrik bir tekniktir (Ersöz, 2015). Araştırmada $p < 0.05$ istatistiksel açıdan anlamlı olarak kabul edilmiştir. Çalışmada IBM SPSS Statistics 20.0 programı kullanılmış ve sonuçları bulgular bölümünde verilmiştir.

Bu çalışmanın temelini teşkil eden belirsizlikle baş etmede, en önemli değişkenlerin hangileri olduğunu tespit etmek için, çok değişkenli istatistik yöntemlerinden biri olan karar ağacı yöntemi kullanılmıştır. Karar ağacı yönteminde kullanılan kriterlerle, üniversite öğrencilerinin belirsizlikle baş etme konusundaki davranışları ve profilleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Karar Ağacı Yöntemi

Karar ağacı yöntemi, kullanılan diğer istatistik analiz yöntemlere nazaran daha ayrıntılı bilgiye sahip olmamıza yardımcı olmaktadır. Çok yaygın olarak akademik yayınlarda kullanılmamasına karşın, elde edilen sonuçların gruplandırılması ve kriterler arasında en önemli kriterin belirlenmesinde çok etkin kullanılabilen bir yöntemdir. Karar ağacı (Decision Trees), model kurmanın kolay olması, analiz sonucunda modelin kolay yorumlanması, veri tabanı yönetim sistemleri ile kolayca entegre olabilmesi ve güvenilir düzeyinin yüksek olması gibi nedenlerden veri madenciliğinin sınıflama modelleri arasında en yaygın kullanılanıdır (Ersöz, 2015).

Karar ağaçları sınıfları bilinen örnek veriden tümevarım yöntemiyle öğrenilen ağaç şekilli bir karar yapısı çeşididir (SPSS, 1999). Bir karar ağacı basit karar verme adımları uygulanarak, büyük miktarda kayıtları, çok küçük kayıt gruplarına bölerek kullanılan bir yapıdır. Her başarılı bölme işlemiyle, sonuç gruplarının üyeleri bir değeriyle çok daha benzer hale gelmektedir (Sun, Jie ve Hui Li, 2008).

Karar ağacı oluşturmak için geliştirilen algoritmalar arasında; CHAID (Chi-Squared Automatic Interaction Detector), Exhaustive CHAID, CRT (Classification and Regression Trees), ID3, C4.5, MARS (Multivariate Adaptive Regression Splines), QUEST (Quick, Unbiased, Efficient Statistical Tree), C5.0, SLIQ (Supervised Learning in Quest), SPRINT (Scalable Parallelizable Induction of Decision Trees) yer almaktadır (Merel, Frances, 2006).

Çalışmada elde edilen verilere, karar ağacı yöntemlerinden Chaid algoritma yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu yöntem, tahmin değişkenleri hedef değişkene uyan bir çiftin içinde istatistikî olarak anlamlı bir fark kalmayınca kadar birleştirilmesiyle en iyi sınıfın hesaplanması tekniğine dayanır. En iyi sınıfın seçilmesinde Ki-Kare (Chi-square) testi kullanılır. Chaid, Ki-kare analizi ile ilişki düzeyine göre farklılık rastlanan grupları ayrı ayrı sınıflamakta ve ağacın yaprakları, ikili değil, verideki farklı yapı sayısı kadar dallanmaktadır (Ersöz ve 2015). Chaid algoritması IBM SPSS Modeller veri madenciliği programı kullanılarak uygulanmış ve sonuçları bulgular bölümünde verilmiştir. Araştırmada $p < 0.05$ istatistiksel açıdan anlamlı olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 389 üniversite öğrencisine ait tanımlayıcı veriler aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Belirsizlikle Baş Etme Yollarının İncelenmesi

	PSİKOLOJİK SORUN YAŞAMA		TEDAVİ GÖRME		ALKOL KULLANIMI		YASAL OLAMAYAN MADDE KULLANIMI			
	n	%	N	%	n	%	N	%	n	%
CİNSİYET										
Kız	151	38.82	25	16.56	6	3.97	25	16.56	1	0.66
Erkek	169	43.44	41	24.26	1	0.59	58	34.32	6	3.55
Belirtilmemiş	69	17.74	10	14.49	1	1.45	9	13.04	1	1.45
Toplam	389	100.00	76	55.31	8	6.01	92	63.92	8	5.66
MEDENİ DURUM										
Evli	8	2.06	4	50.00	1	12.50	2	25.00	0	0.00
Bekâr	381	97.94	72	18.90	7	1.84	91	23.88	8	2.10
Toplam	389	100.00	16	68,9	8	14,34	93	48,88	8	2,10

**EKONOMİK
DURUM**

Düşük	32	8.23	15	46.88	0	0.00	11	34.38	0	0.00
Orta	307	78.92	48	15.64	6	1.95	65	21.17	7	2.28
Yüksek	50	12.85	13	26.00	2	4.00	17	34.00	1	2.00
Toplam	389	100.00	76	88,52	8	5,95	93	89,55	8	4,28

**KARDEŞ
SAYISI**

0	13	3.34	2	15.38	0	0.00	3	23.08	0	0.00
1	83	21.34	27	32.53	2	2.41	26	31.33	4	4.82
2	124	31.88	18	14.52	4	3.23	29	23.39	2	1.61
3	92	23.65	18	19.57	1	1.09	19	20.65	0	0.00
4	23	5.91	1	4.35	0	0.00	3	13.04	0	0.00
5	22	5.66	5	22.73	0	0.00	6	27.27	1	4.55
6	11	2.83	2	18.18	0	0.00	2	18.18	1	9.09
7	9	2.31	0	0.00	0	0.00	1	11.11	0	0.00
8	6	1.54	2	33.33	1	16.67	2	33.33	0	0.00
9	3	0.77	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
11	1	0.26	1	100.0	0	0.00	1	100.0	0	0.00
Belirtilmemiş	2	0.51	0	0.00	0	0.00	1	50.00	0	0.00
Toplam	389	100.00	46	11,82	8	23,4	92	23,65	8	20,07

**BÜYÜKŞEHİR/
İL**

1	190	48.84	41	21.58	5	2.63	49	25.79	5	2.63
2	194	49.87	34	17.53	3	1.55	43	22.16	3	1.55
Belirtilmemiş	5	1.29	1	20.00	0	0.00	1	20.00	0	0.00
Toplam	389	100.00	76	59,11	8	4,18	93	67,95	8	4,18

YAŞ

18	25	6.43	8	32.0	2	8.00	10	40.00	1	4.00
19	58	14.91	15	25.86	3	5.17	10	17.24	1	1.72
20	119	30.59	17	14.29	2	1.68	24	20.17	2	1.68
21	65	16.71	10	15.38	1	1.54	20	30.77	1	1.54
22	48	12.34	7	14.58	0	0.00	10	20.83	1	2.08
23	34	8.74	9	26.47	0	0.00	6	17.65	1	2.94
24	17	4.37	3	17.65	0	0.00	7	41.18	0	0.00
25	14	3.60	4	28.57	0	0.00	5	35.71	0	0.00

26	5	1.29	2	40.0	0	0.00	0	0.00	1	20.00
28	1	0.26	1	100	0	0.00	1	100.00	0	0.00
30	1	0.26	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Belirtilmemiş	2	0.51	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Toplam	389	100.00	76	100	8	16,39	93	100	8	33,96

Tablo 1’de görüldüğü üzere 389 öğrencinin; 151’i kız öğrenci, 169’u erkek öğrenci ve 69’u ise cinsiyetini belirtmemiştir. Katılımcıların medeni durumuna bakıldığında; 8’i evli, 381’inin bekâr olduğu ve öğrencilerin yaşlarının dağılım genişliğinin 18-30 arasında olduğu ve ağırlıklı olarak 20-22 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Bu öğrencilerin çoğunluğunun büyükşehirde ikamet ettiği görülürken, yerleşim alanları açısından pek bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Kardeş sayıları 0-11 arasında değişen öğrencilerin, ağırlıklı olarak 1-3 kardeşe sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların psikolojik sorun yaşama oranları incelendiğinde; erkek öğrencilerin oranının kız öğrencilerin oranından daha yüksek olduğu görülmektedir. Fakat psikolojik sorundan dolayı tedavi görmeyen, kız öğrencilerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik sorun yaşama oranları göz önüne alındığında, tedavi görme oranlarının düşük olduğu saptanmıştır. Psikolojik sorunun evli öğrencilerde yaşanma oranının yüksekliği göze çarpmaktadır. Bu soruna düşük gelirlilerde daha çok rastlanmıştır. Bunu daha sonra yüksek gelirli öğrenciler izlemiştir. Fakat yüksek gelirlilerde tedavi olma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kardeş sayısının, büyükşehirde yaşamının ve yaşın, psikolojik sorun görülmede belirleyici bir etken olmadığı tespit edilmiştir. Kardeş sayısının genel olarak 1-3 arasında olduğu görülmektedir. Psikolojik tedavi görmede, büyükşehirde yaşamının belirleyici bir etken olmadığı görülürken, kardeş sayısı yüksek olanlarda bu oranın daha yüksek olduğu görülmüştür. Alkol kullanımı ve yasal olmayan madde kullanımı daha çok erkeklerde görülmektedir. Evlilerde alkol kullanımı daha yüksekken, yasal olmayan madde kullanımı daha çok bekârlarda görülmektedir. Alkol kullanımı daha çok düşük ve yüksek gelirli görülürken, madde kullanımı daha çok yüksek gelirlilerde görülmüştür. Yaş, kardeş sayısı ve büyükşehirde yaşamının alkol ve madde kullanımı çok etkilemediği görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri, medeni durumları, ekonomik durumları, kardeş sayıları, büyükşehirde yaşama durumları ve yaşları göz önüne alınarak yapılan bağımsız iki örneklem t testi sonuçları Tablo 2’de ve ANOVA testi sonuçları Tablo 3’de verilmiştir:

Tablo 2. Öğrencilerin BTÖ ve BÇSÖ Ölçeği Düzeylerinin Değişkenlere göre Bağımsız İki Örneklem t Testi p Değerleri

	Cinsiyet	Büyükşehir/İl
BTÖ	0.675	0.414
BÇSÖ	0.155	0.184

*p < 0,05

Tablo 2 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin BTÖ ve BÇSÖ Ölçeği değerlerinin cinsiyet ve büyükşehirde yaşama durumuna göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$).

Tablo 3. Öğrencilerin BTÖ ve BÇSÖ Ölçeği Düzeylerinin Değişkenlere göre ANOVA Testi p Değerleri

	Medeni Durum	Ekonomik Durum	Kardeş Sayısı	Yaş
BTÖ	0.391	0.764	0.983	0.159
BÇSÖ	0.395	0.959	0.02*	0.155

* $p < 0,05$

Tabloda 3’de görüldüğü gibi kardeş sayısı dışındaki tüm değişkenlerin, belirsizlikle baş etme de belirleyici bir faktör olmadığı tespit edilmiştir. Fakat kardeş sayısına bağlı BÇSÖ değerinde $p < 0,05$ olduğu görülmektedir. İnsanların günlük yaşamlarında güçlük veya bunaltı verici olaylarla ya da sorunlarla karşılaştıkları zaman nasıl tepki verdiklerini ölçen bu ölçekte, kardeş sayısının önemli bir unsur olduğu görülmektedir. Kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin belirsizle baş etmede daha başarılı oldukları ve belirsizliğe tahammül ölçeklerinin yüksek olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Elde edilen verilere çok değişkenli istatistik analiz uygulamalarından Karar Ağacı yöntemlerinden Chaid analizi uygulanmıştır. Öğrencilerin BTÖ düzeylerini etkileyen en önemli değişkenin (kriterin) hangisi olduğunu ortaya çıkarmak için yapılan karar analizi sonucu EK 1’de verilmiştir. EK 1’de görüldüğü gibi hayatın belirsizliklerine öğrencilerin nasıl tepki gösterdiklerini tanımlayan (BTÖ) ölçeğine göre en önemli değişkenin “öğrencinin yaşı” olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla cinsiyet, kardeş sayısı ve ekonomik durum izlemiştir. İlk kırılma olan yaş kriterine bakıldığında 18,5 yaşın önemli bir kırılma noktası olduğu görülmüştür. 18,5 yaşından küçük öğrencilerde belirsizliklere karşı kısmen tepki verdikleri görülmüş, yaşı 18,5’a eşit veya büyük olanlarda ise belirsizliğe daha az tepki verdikleri görülmüştür. Yaşı 18,5’a eşit veya küçük olan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha tahammülsüz oldukları sonucuna ulaşmak mümkündür.

Yaşı 18,5’a veya küçük olan kız öğrencilerden 1 veya daha az kardeş sayısına sahip olanların, 2 veya daha fazla kardeşe sahip olanlara göre, olaylara karşı tutumlarının daha tepkili olduğu söylenebilmektedir.

Yaşı 18,5’a eşit veya daha küçük erkek öğrencilerde kırılma noktası yerleşim alanı kriterinde görülmektedir. Bu durumdaki öğrencilerden büyükşehirde yaşayanlar belirsizliğe karşı daha stresli bir tutum izlerken, diğer öğrencilerin bu durumdan kısmen etkilendiği görülmektedir. Bir sonraki kırılma 20,5 yaşta görülmektedir.

Yaşı 18,5 ile 20,5 arasında olan öğrencilerden, ekonomik durumu orta veya düşük seviyede olanların özellikle kardeş sayısı 5’den büyükse, belirsizlikle baş etmede daha başarılı olduklarını söylemek mümkündür. Ekonomik durumu düşük veya orta seviyeli olan bu öğrencilerden kardeş sayısı azaldıkça belirsizlikle baş etme konusunda daha zorlandıkları söylenebilir. Aynı yaş grubuna sahip öğrencilerden ekonomik durumu

iyi olanlarda kırılma noktası kardeş sayısı 3 olanlarda olmuş ve bu kardeş sayısının üstündeki öğrencilerin hayattaki belirsizliklerden kısmen etkilendikleri söylenebilmektedir. Bu öğrencilerden kardeş sayısı 3'ün altında ve yaşı 18-19 olanların hayattaki olumsuzluklara karşı daha karamsar yaklaşımlarından söz etmek mümkündür. Yaşı 20'den büyük olan öğrencilerde ise ilk kırılma noktası 22 yaş olarak görülmüş ve bu yaş grubunda yaşı 20 ile 22 yaş arasında olanlardan ekonomik durumu iyi olanların ekonomik durumu orta ve düşük olanlara göre, hayatın belirsizliklerine karşı tepkili olduklarından bahsetmek mümkündür. Aynı yaş grubunda ekonomik durumu düşük ve orta olan öğrencilerden kardeş sayısı 6'dan büyük olanların belirsizlikle baş etmede daha zorlandıkları görülmüştür. Yaşı 22'den büyük olan öğrencilerde büyükşehirde yaşama durumu kırılma noktası olarak görülmüştür. Büyükşehirde yaşayan öğrencilerin, belirsizlikten kısmen etkilendiği görülürken, büyükşehirde yaşamayan öğrencilerde bu etki daha fazladır. Büyükşehirde yaşamayan öğrencilerden ise 23 yaşından daha büyük olanlar bu durumdan daha çok etkilendiğini söylemek mümkündür.

İnsanların günlük güçlük ve bunaltılarına karşı nasıl tepki verdiklerinin ölçüldüğü BÇSÖ ölçeğinde ise en önemli kriterin; kardeş sayısı olduğu, ikinci olarak medeni durum, daha sonra bunları büyükşehirde yaşama ve yaş kriterinin izlediği görülmüştür. EK 3'de ise bu ölçek için oluşturulan karar ağacı analizi sonucunda, ekonomik durumun hiçbir etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu kriterler göz önüne alındığında, bu ölçeğe göre bakıldığında kardeş sayısı 5'den büyük olan insanların çok az derecede tepki verdikleri ve az derecede çaba sarf ettikleri görülmüş, 5'den daha küçük kardeş sayısına sahip öğrencilerde ise bu çaba ve etkinin yüksek olduğu görülmüştür. Kardeş sayısı 5'den küçük ve yaşı 18 olan öğrencilerin ve yaşı 20 - 22 aralığında olup, kardeş sayısı 5'den büyük olan öğrencilerin günlük yaşantının sorunlarına karşı tepkilerinin daha fazla olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmanın ilk bölümünde yapılan sosyal ve demografik verilerden elde edilen sonuçlara göre, psikolojik sorun yaşamada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha ağırlıklı olduğu görülmüştür. Evli öğrencilerin ve ekonomik geliri düşük öğrencilerin bu konudaki oranları daha yüksek bulunmuştur. Verilerde elde edilen sonuçlarda, bu psikolojik sorunlara sahip insanların çok küçük bir bölümünün tedavi gördüğü, görenlerin daha çok kız öğrenci olduğuna saptanmıştır. Cinsiyet çok belirleyici bir faktör olmamakla birlikte, evli olan öğrencilerinde bu konuda duyarlılıklarının daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışmanın bir sonraki aşamasında yapılan ANOVA testinde kardeş sayısının insanların günlük hayatın güçlük ve bunaltılara karşı verdikleri tepkini ölçüldüğü BÇSÖ ölçeğine göre önemli bir faktör olduğu bulunmuştur. Yapılan ANOVA testinde cinsiyet, ekonomik durum, medeni durum, büyükşehirde yaşama ve yaş kriterlerinin anlamlı bir ilişki oluşturmadığı görülmüştür.

Karar ağacı analizi sonuçlarına göre; insanların günlük güçlük ve bunaltılarına karşı nasıl tepki verdiklerinin ölçüldüğü BÇSÖ ölçeğine göre en önemli kriterin; kardeş sayısı olduğu, bunu sırasıyla medeni durum, büyükşehirde yaşama ve yaş kriterinin izlediği görülmüştür.

BTÖ ölçeği için en önemli kriterin ise, yaş kriteri olduğu tespit edilmiştir. BTÖ ölçeği için kardeş sayısı ikinci sırada yer almıştır. BÇSÖ ölçeğine baktığımızda, kardeş sayısı ilk önemli değişken olmuştur. Her iki ölçek içinde üst sıralarda yer alan kardeş sayısı, belirsizlikle baş etmede en önemli kriter olarak ortaya çıkmıştır.

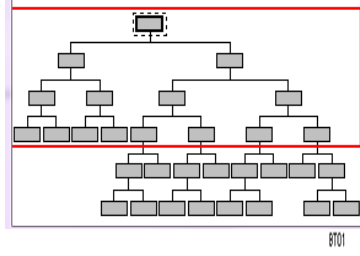
Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tahammülsüzlük ölçeklerinin çok yüksek olmaması, hayatın belirsizlikleri karşısında daha tepkisiz bir tavır sergilendiklerinin göstergesi olarak söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

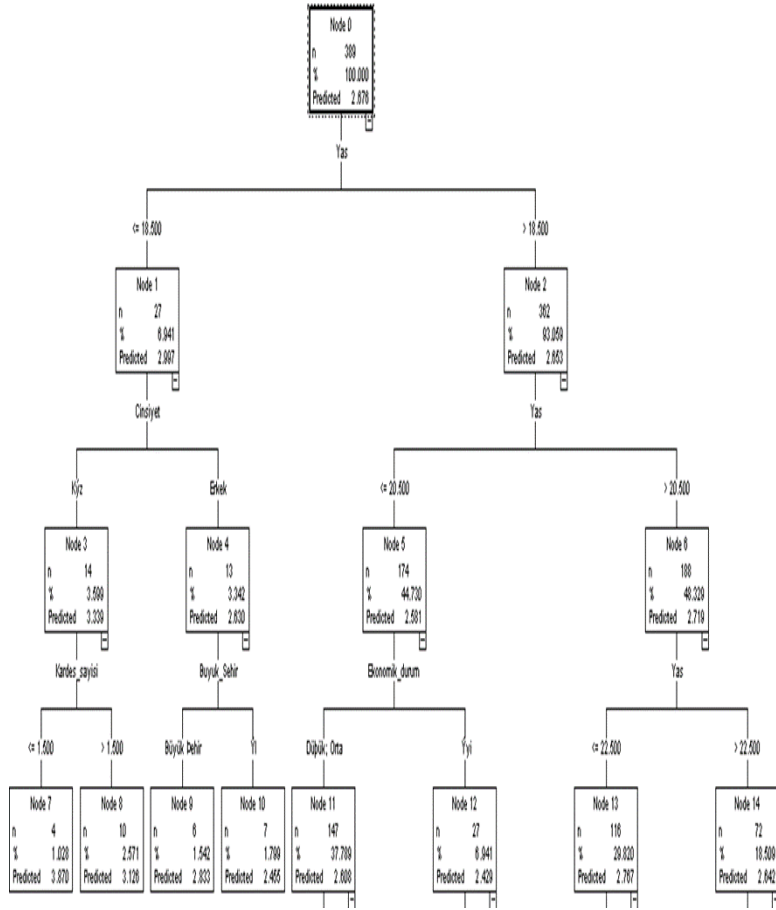
- Agargun, M.Y., et al., "The Psychometric Properties of the COPE Inventory in Turkish Sample: A Preliminary Research", *Anadolu Psikiyatri Dergisi-Anatolian Journal of Psychiatry* 6:221-226 (2005).
- Altındağ, A., M. Yanık, E. Yengil ve A.H. Karazeybek, "Şanlıurfa'da üniversite öğrencilerinde madde kullanımı," *Bağımlılık Dergisi*, 6, 60-64 (2005).
- Boelen, P. A., and R. N. Carleton, "Intolerance of Uncertainty, Hypochondriacal Concerns, Obsessive-Compulsive Symptoms and Worry", *J Nerv Ment Dis* 200(3):208-13(2012).
- Budner S., "Intolerance of Ambiguity as a personality variable", *J Personality*; 30:29-50(1962).
- Carleton, R. N., "The Intolerance of Uncertainty Construct in the Context of Anxiety Disorders: Theoretical and Practical Perspectives" *Expert Rev., Neurother* 12(8):937-47(2012).
- Carver, C. S., M. F. Scheier, and J. K. Weintraub, "Assessing Coping Strategies: A Theoretically Based Approach", *J Pers Soc Psychol* 56(2):267-83(1989).
- Cenksever F., Akbaş T., 2007, "Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 3, Sayı 27 (2007).
- Doruk A., Duğenci M., Ersöz F., Öznur T., "Intolerance of Uncertainty and Coping Mechanisms in Nonclinical Young Subjects", *Arch Neuropsychiatr*; 52: 400-405(2015).
- Ersöz F., "Uygulamalı İstatistik Kitabı", Dijital Basımevi, 72. Tasarım, Ankara (2015).
- Ersöz F., "Veri Madenciliği Teknikleri ve Uygulamaları", Dijital Basımevi, 72. Tasarım, Ankara (2015).
- Freeston, M., et al., "Why Do People Worry? Pers Individ Differ", 17:791-802(1994).
- Özdel, L.; Bostancı, M.; Özdek, O.; Oğuzhan, N., "Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(3):155-161,(2002).
- Sarı, S., "The Investigation of Intolerance of Uncertainty, Beliefs About Worry and Locus of Control as Predictors of Trait Anxiety", Unpublished Master Thesis. H.U. Institute of Social Sciences, Psychology Dept., Ankara, Turkey(2007).

- Sarı, S., and Dağ İ., “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Endişe ile İlgili Olumlu İnançlar Ölçeği ve Endişenin Sonuçları Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması, Geçerliliği ve Güvenilirliği”, *Anatolian Journal of Psychiatry* 10:261-270(2009).
- SPSS, “Answer Tree Algorithm Summary”, SPSS White Paper, USA, (1999).
- SUN, Jie ve Hui Li “Data Mining Method for Listed Companies, Financial Distress Prediction”, *Knowledge Based Systems*, 21, No.1, (2008).
- Taycan O., Erdoğan S., Çelik C., “Doğu Anadolu Bölgesi'nde Yer Alan Bir İlde Devlet Hizmet Yükümlülüğü'nün Hekimler Üzerindeki Etkileri ve Tükenmişlik”, *Türk Psikiyatri Dergisi* ;24 (2013).
- Temel E., Bahar A., Çuhadar D., “Öğrenci Hemşirelerin Stresle Baş Etme Tarzları ve Depresyon Düzeylerinin Belirlenmesi”, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 5 (2007).
- Tuzgöl Dost M., “Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 22 (2007).
- Yiğit Ş., Korshid L., “Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrencilerinde Alkol Kullanımı ve Bağımlılığı”, *Bağımlılık Dergisi*, Sayı 7 (2006).

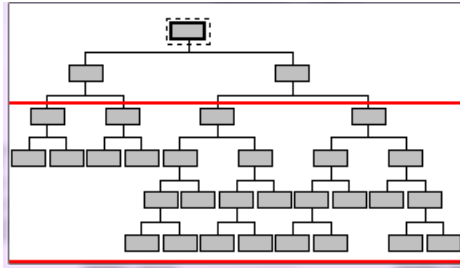
EK 1. BTÖ Ölçeğinin Belirlenen Kriterlere Göre Karar Ağacı Modeli-1

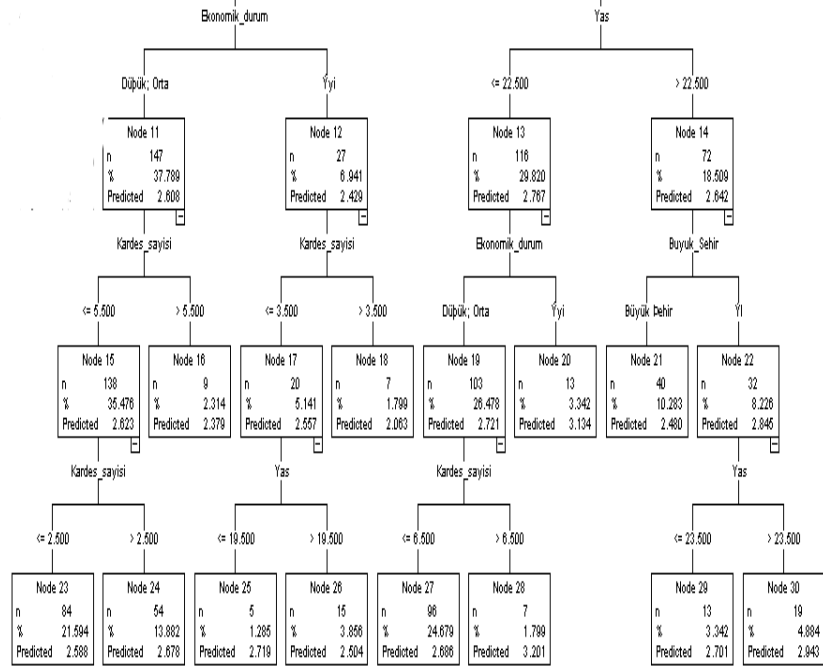

8701

EK 2. BTÖ Ölçeğinin Belirlenen Kriterlere Göre Karar Ağacı Modeli -2

EK 3. BÇSÖ Ölçeğinin Belirlenen Kriterlere Göre Karar Ağacı Modeli

